

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра соціології та соціальної роботи**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету суспільних наук
Остапчук Ю.О.
« 17 » _____ 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МЕТОДОЛОГІЯ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	054 Соціологія
Освітня програма	Соціологія
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

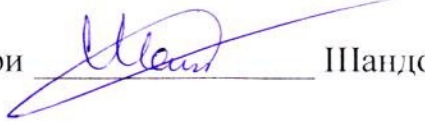
Ужгород – 2022

Робоча програма з навчальної дисципліни **«Методологія соціологічних досліджень»** для здобувачів вищої освіти галузі знань **05 Соціальні та поведінкові науки** спеціальності **054 Соціологія** освітньої програми **«Соціологія»**.

Розробник: Рюль Вікторія Олександрівна, доцент, кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціології та соціальної роботи

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри **соціології та соціальної роботи**

протокол № 13 від «24» травня 2022 р.

Завідувач кафедри Шандор Ф.Ф.

Схвалено науково-методичною комісією **факультету суспільних наук**

протокол № 8 від «07» червня 2022 р.

Голова науково-методичної комісії Попадич О.О.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 9.5	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 285	2	2
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3.2 / 4.1 самостійної роботи студента – 4 / 5.5	3,4	3,4
	Лекції:	
	72	18
	Лабораторні	
	52	16
Вид підсумкового контролю: іспит	Індивідуальні	
	30	30
Форма підсумкового контролю: усна, комп'ютерне тестування на платформі MUDL	Самостійна робота:	
	131	221

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни «**Методологія соціологічних досліджень**» – ознайомлення з основними логіко-методологічними принципами соціологічного дослідження як виду соціального наукового пізнання, в засвоєнні ними понятійного апарату процесу соціологічного дослідження, формуванні методологічного мислення. Розкриваються сутність, структура, методи наукового пізнання, логічні і методологічні основи наукового дослідження; здійснюється аналіз концепцій розвитку наукового пізнання. Місце соціологічного дослідження в системі соціального наукового пізнання визначається через загальні характеристики соціального пізнання і специфіку соціологічного знання. Логіко-методологічні основи соціологічного дослідження розкриваються через альтернативність визначень методології і логіки соціологічних досліджень (з урахуванням класичних підходів і сучасних пізнавальних тенденцій). Аналізуються методологічні парадигми соціологічного дослідження, процес його програмування; визначається специфіка інтерпретацій соціальних фактів і їх роль у формуванні соціологічного знання, розглядаються проблеми якості результатів соціологічних досліджень. Аналіз предметної сфери соціологічних досліджень реалізується в програмі курсу через характеристику соціальних процесів і визначення пріоритетних напрямків сучасних соціологічних досліджень. Головними завданнями дисципліни є ознайомити студентів з основними етапами організації та проведення соціологічного дослідження; охарактеризувати основні методи збирання первинної та вторинної соціологічної інформації; ознайомити студентів підходами та методами обробки та аналізу соціологічної інформації; розкрити суть прикладного характеру соціологічних досліджень.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
- ЗК03. Здатність працювати в команді.
- ЗК04. Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК06. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- ЗК08. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК09. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
- ЗК10. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Фахові компетентності (СК):

- СК01. Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології.
- СК03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.
- СК04. Здатність збирати, аналізувати та узагальнювати соціальну інформацію з використанням соціологічних методів.
- СК05. Здатність самостійно планувати, організовувати та проводити соціологічне дослідження
- СК06. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.
- СК07. Здатність презентувати результати соціологічних досліджень для фахівців та нефахівців
- СК08. Здатність використовувати інтернет – ресурси, статистичну інформацію для вирішення експериментальних і практичних завдань у галузі професійної діяльності.
- СК11. Здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога.
- СК14. Здатність до соціологічної рефлексії стосовно теоретичних та прикладних аспектів здійснення дослідницької та аналітичної роботи щодо соціальних змін.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни є опанування таких навчальних дисциплін освітньо-професійної програми:

- ОК6 Логіка
- ОК17 Загальна соціологічна теорія
- ОК26 Вступ до спеціальності

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Соціологія», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.	РН01
Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі.	РН03
Ефективно виконувати різні ролі (зокрема організатора, комунікатора, критика, генератора ідей, виконавця тощо) у команді в процесі вирішення фахових задач.	РН06
Вміти використовувати інформаційно-комунікаційні технології у процесі пошуку, збору та аналізу соціологічної інформації.	РН07
Вміти розробляти програму соціологічного дослідження.	РН09
Володіти навичками збору соціальної інформації з використанням кількісних та якісних методів.	РН10
Знати та дотримуватися етичних норм професійної діяльності соціолога.	РН12
Застосовувати ефективні методи, процедури та технології соціологічних досліджень шляхом забезпечення внутрішньої упорядкованості та погодженості окремих елементів наукового пошуку.	РН14
Застосовувати відповідні соціологічні дослідження та реалізовувати дослідницькі професійні навички стосовно теоретичних та прикладних аспектів вивчення соціальних змін.	РН17
Проводити пошук ефективних засобів використання соціальних механізмів регулювання соціально-політичних, економічних та етнокультурних процесів методом проведення соціологічних досліджень.	РН19
Перевіряти статистичні гіпотези дослідження для їх підтвердження або спростування, використовуючи математичні методи соціологічного аналізу емпіричних даних.	РН22
Здійснювати координацію інформаційних потоків з метою задоволення потреб соціального управління, спираючись на сучасні знання та соціальні технології.	РН23

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті після опанування навчальної дисципліни «**Методологія соціологічних досліджень**»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Опанувати знання у галузі наукових досліджень в соціології; оволодіння первинним досвідом проведення сучасних досліджень і надання науково обґрунтованої інтерпретації отриманим результатам; набуття здатності оцінювати вплив	РН01

рішень, що приймаються, на природне оточення і соціум, брати професійну відповідальність за сталий розвиток суспільства; оволодіння умінням переводити одержувані знання в інноваційні технології, перетворюючи нові знання в конкретні пропозиції, вдаючись до творчості у гнучкому застосуванні знань, досвіду і методів;	
Бути готовим застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі. Вміти узагальнювати та вдало підбирати до прикладних досліджень теоретичні парадигми сучасної соціології.	RH03
Засвоєння знань та умінь в сфері організації і проведення досліджень в соціології, що забезпечують здатність аналізувати, оцінювати і порівнювати альтернативи, генерувати оригінальні ідеї у сфері теорії та практики соціальної роботи; підвищення рівня методологічної культури дослідницької діяльності, творчого володіння методами пізнання і діяльності;	RH06
Бути здатним використовувати інформаційно-комунікаційні технології у процесі пошуку, збору та аналізу соціологічної інформації. Володіти знаннями та вміти використовувати відповідні комп'ютерні програми, пов'язані зі збором та аналізом соціологічної інформації.	RH07
Опанувати знаннями з розробки програми соціологічного дослідження на будь-яку тему. Чітко формулювати дослідницькі задачі; самостійно розробляти теоретико-методологічний апарат дослідження, що використовуватиметься у магістерській роботі; на матеріалі реальних досліджень у соціальній роботі ґрунтовно аналізувати різноманітні дослідницькі техніки та процедури, що дозволяють досягти максимального ефективних результатів; проводити планування різних етапів польового дослідження;	RH09
Оволодіння первинним досвідом проведення сучасних досліджень і надання науково обґрунтованої інтерпретації отриманим результатам; набуття здатності оцінювати вплив рішень, що приймаються, на природне оточення і соціум, брати професійну відповідальність за сталий розвиток суспільства; оволодіння умінням переводити одержувані знання в інноваційні технології, перетворюючи нові знання в конкретні пропозиції, вдаючись до творчості у гнучкому застосуванні знань, досвіду і методів;	RH10
Підвищення культури дослідження міждисциплінарних, багатокритеріальних проблем, використання методів системного підходу для оптимізації нових рішень, генерування нестандартних, інноваційних рішень задач у	RH12

фаховій галузі; сприяння формуванню у фахівців інноваційного мислення за допомогою фундаменталізації змісту науково-дослідної роботи і поглибленню міждисциплінарних знань, орієнтованих на вирішення проблемних ситуацій в науковій і проектувальній діяльності;	
Бути готовим застосовувати ефективні методи, процедури та технології соціологічних досліджень шляхом забезпечення внутрішньої упорядкованості та погодженості окремих елементів наукового пошуку.	RH14
Бути здатним інтегрувати знання, вирішувати складні завдання в умовах неповної інформації за допомогою методів дослідження з урахуванням соціальної та етичної відповідальності за прийняті рішення.	RH17
Бути здатним проводити соціологічні дослідження для врегулювання соціально-політичних, економічних та етнокультурних процесів у суспільстві.	RH19
Бути готовим перевіряти статистичні гіпотези дослідження для їх підтвердження або спростування, використовуючи математичні методи соціологічного аналізу емпіричних даних.	RH22
Бути здатним до координації інформаційних потоків з метою задоволення потреб соціального управління, спираючись на сучасні знання та соціальні технології.	RH23

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: іспит; презентація результатів виконаної індивідуальної /групової роботи студента.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форма поточного контролю: доповідь на лабораторних заняттях, написання програми соціологічного дослідження; розробка інструментарію соціологічного дослідження; проведення апробації інструментарію соціологічного дослідження.

Форма модульного контролю: комп'ютерне тестування на платформі MUDL.

Форма підсумкового семестрового контролю: іспит/комп'ютерне тестування на платформі MUDL.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Індивідуальне завдання	Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6			
6	6	6	6	6	6	14	50	100

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Індивідуальне завдання	Модульна контрольна робота	Сума
T7	T8	T9	T10	T11	T12			
6	6	6	6	6	6	14	50	100

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Лабораторні заняття, доповідь з презентацією	13	26	13	26
Індивідуальне завдання	1	14	1	14
Реферат	1	10		
Програма соціологічного дослідження, інструментарій соціологічного дослідження та його апробація			1	10
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульна контрольна робота складається з 25 тестових запитань із каталогу тестів до даного курсу. Кожна правильна відповідь оцінюється в 2 бали. Комп'ютерне тестування проходить на платформі MUDL.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Підсумковий контроль оцінюється за 100 бальною шкалою: 50 тестових запитань із каталогу тестів до даного курсу. Кожна правильна відповідь оцінюється в 2 бали. Комп'ютерне тестування проходить на платформі MUDL.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1

Тема 1. Наукове пізнання: сутність, структура, форми, методи. Сутність і структурні компоненти наукового пізнання; теоретичний та емпіричний рівні наукового пізнання. Форми наукового пізнання. Методологія як загальна теорія методу. Багаторівнева концепція методологічного знання. Класифікація і характеристики методів наукового пізнання. Специфіка і ознаки наукового дослідження.

Тема 2. Методологія та методи наукових досліджень: сутність, структура, форми. Поняття методології і методу. Наукова проблема, об'єкт і предмет дослідження, теорія, емпірія, методи. Наукові факти і наукове знання. методологія науки. наукознавство. Методи наукового пізнання та специфіка їх використання. Методи, що застосовуються на емпіричному й теоретичному рівнях досліджень. Методи теоретичних досліджень.

Тема 3. Структура та рівні соціологічного знання. Емпіричне та теоретичне в соціологічному пізнанні. Особливості соціального наукового пізнання. Об'єкт, предмет і науковий статус соціології. Основні підходи до трактування структури соціологічного знання. Структура сучасної соціології. (предметна диференціація: «соціологічний реалізм» і «соціологічний номіналізм». Макро- та мікросоціологія. Методологічна диференціація: Теоретична і емпірична соціологія). Рівні теоретичного знання. Логічна структура дослідницької роботи.

Тема 4. Методологічні засади застосування кількісних методів збору соціальної інформації. Методологія і методи дослідження; соціологічні методики. Зміст та історична взаємодія кількісних і якісних підходів; проблеми вибору дослідницької стратегії. Відмінність стратегій дослідження при якісних і кількісних підходах. Зміст і послідовність операцій в якісних і кількісних дослідженнях; функції кількісних методів соціологічного дослідження у світлі сучасних методологічних уявлень; кількісне і якісне: взаємні претензії та спільні перспективи.

Тема 5. Методологічні засади реалізації якісної парадигми у соціологічних дослідженнях. Методологія якісного дослідження: статус-кво. Якісні дослідження в сучасній соціології. Технології розуміння в інтерпретативній парадигмі. Розуміючий потенціал соціокультурного аналізу. Візуальне у дослідженнях культури. Інституціоналізація якісної соціології у пострадянських країнах. Якісні підходи у дослідженні сфер соціального. Аналіз випадку: досвід якісних проєктів.

Тема 6. Методологічна і методична цілісність соціологічного дослідження. Вплив методології на дослідницький процес. Типи соціологічного дослідження в класичній парадигмі; мета як критерій виділення типів соціологічного дослідження. Фундаментальні, квазіфундаментальні та прикладні дослідження; типи соціологічного дослідження в якісній парадигмі. Характер дослідницької практики як критерій виділення типів. Етнографічні

дослідження. «Кейс-стаді», «Grounded theory»(обґрунтована теорія), «Усна історія», «Історія життя» як типи якісного соціологічного дослідження.

Модуль 2

Тема 7. Програмування соціологічного дослідження як процес формування теоретико-методологічних та методичних основ дослідження: визначення, структура та функції програми. Соціологічне дослідження як вид соціально-наукового пізнання. Типи та форми соціологічного дослідження; теоретичні, емпіричні, фундаментальні та прикладні соціологічні дослідження; розвідувальні, описові та аналітико-експериментальні дослідження; методологічне забезпеченні соціологічного дослідження. Етапи та процедури дослідження. Програма як головний документ, що включає методологічні засади та методико-інструментальну специфіку наукового пошуку. Загальні методичні вимоги до програми соціологічного дослідження; структура програми дослідження. (Методологічний (теоретичний) розділ програми: основні елементи. Методико-інструментальний (процедурний)розділ програми.);схема розробки програми дослідження, основні етапи. Специфіка побудови програми соціологічного дослідження в залежності від його типу.

Тема 8. Розробка концептуальних положень і апарату дослідження (гіпотези, методи, етапи, об'єкти, засоби). Вивчення теоретичного і практичного стану проблеми. Проблемна ситуація як вихідний пункт наукового дослідження; гносеологічна та предметна сторони проблеми дослідження. Соціальна проблема та проблема соціологічного дослідження: спільне та відмінне. Визначення та особливості формулювання проблеми соціологічного дослідження. Специфіка формулювання проблеми в прикладному та теоретико-прикладному дослідженні; чинники, що обумовлюють ступінь складності проблеми дослідження. Обґрунтування вибору об'єкта соціологічного дослідження. Визначення предмету дослідження. Ставити мету та завдання в соціологічному дослідженні. Знати: порядок постановки завдань у теоретико-прикладному та практико-прикладному дослідженнях; послідовність дій при формулюванні мети та висуненні завдань соціологічного дослідженні. Вибір методології, опорних теоретичних положень дослідження. Визначення ходу та передбачуваних результатів дослідження. Побудова гіпотези дослідження, вибір методів дослідження. Види гіпотез: нульова, описова, пояснювальна, основна, робоча, прогностична.

Тема 9. Процедурний розділ програми соціологічного дослідження. Робочий план дослідження. Призначення та структурні елементи процедурного розділу програми соціологічного дослідження. Загальна характеристика процедури вимірювання. Необхідність визначення в дослідженні системи одиниць спостереження. Знати основні процедури збору та аналізу вихідних даних. Робочий план як документ, що впорядковує етапи робіт, строки проведення дослідження, оцінюються необхідні матеріальні, людські та часові ресурси. Поняття сітьового графіку робіт. Послідовність дій при підготовці робочого плану досліджень та інформація, що необхідна досліднику при складанні робочого плану дослідження. Розробка та

експериментальна перевірка моделі, головних ідей, концептуальних положень, що покладені в основу дослідження

Тема 10. Обґрунтування методів збору соціологічної інформації та типів вибіркової сукупності одиниць спостереження. Основні методи збору соціологічної інформації; обумовленість вибору методу збору інформації метою соціологічного дослідження та особливостями визначення його об'єкту та предмету; загальну характеристику основних методів збору соціологічної інформації; поняття генеральної та вибіркової сукупності. Одиниці відбору та одиниці спостереження. Проблема репрезентативності та принципи побудови вибіркової сукупності. Методи оцінки репрезентативності; систематичні та випадкові помилки.; типи вибірки.

Тема 11. Загальні вимоги та типові помилки при складанні програми й інструментарію соціологічного дослідження. Етапи та процедури складання програми соціологічного дослідження, методологічні, методичні та організаційно-процедурні проблеми, які вирішує дослідник при підготовці програми дослідження. Вимоги до підготовки програми дослідження. Типові помилки при підготовці програми соціологічного дослідження. Основні правила конструювання соціологічного інструментарію та основні вимоги та помилки формулювань в анкеті.

Тема 12. Інструментарій соціологічного дослідження. Інструментарій соціологічного дослідження. Вимоги до соціологічного інструментарію. Етапи підготовки інструментарію. Анкета як різновид інструментарію соціологічного дослідження: її функції, компоненти та композиція. Правила проектування анкет. Вимоги до визначення послідовності питань анкети. Необхідні дії при конструюванні інструментарію. Типові помилки проектування інструментарію. Рекомендації до розробки, дизайну і оформлення. Методичні поради до проведення пілотажу. Загальні цілі "пілотажу" питань. Зовнішні ознаки помилок, допущених при конструюванні питань опитувальника.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усьо го	у тому числі					усьо го	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р		л	п	лаб	інд	с.р.
Модуль 1												
Тема 1. Наукове пізнання: сутність, структура, форми, методи	22	4		4	2	12	22	2		0	2	18
Тема 2. Методологія та методи наукових досліджень: сутність, структура, форми	22	6		4	2	10	22	2		2	2	16

Тема 3. Структура та рівні соціологічного знання. Емпіричне та теоретичне в соціологічному пізнанні	24	6		4	4	10	24	2		2	4	16
Тема 4. Методологічні засади застосування кількісних методів збору соціальної інформації	20	6		4	2	8	20	2		0	4	14
Тема 5. Методологічні засади реалізації якісної парадигми у соціологічних дослідженнях	27	6		6	4	11	27	2		2	2	21
Тема 6. Методологічна і методична цілісність соціологічного дослідження	20	4		4	2	10	20	2		2	2	14
Модульна контрольна робота	2	2		0	0	0	2	0		0	0	2
Разом за модуль	137	34		26	16	61	137	12		8	16	101
Модуль 2												
Тема 7. Програмування соціологічного дослідження як процес формування теоретико-методологічних та методичних основ дослідження: визначення, структура та функції програми	24	6		6	2	10	24	2		2	2	18

Тема 8. Розробка концептуальних положень і апарату дослідження (гіпотези, методи, етапи, об'єкти, засоби). Вивчення теоретичного і практичного стану проблеми	30	6		4	4	16	30	2		2	4	22
Тема 9. Процедурний розділ програми соціологічного дослідження. Робочий план дослідження	24	6		4	2	12	24	0		2	2	20
Тема 10. Обґрунтування методів збору соціологічної інформації та типів вибіркової сукупності одиниць спостереження	24	6		4	2	12	24	2		2	2	18
Тема 11. Загальні вимоги та типові помилки при складанні програми й інструментарію соціологічного дослідження	22	6		4	2	10	22	0		0	2	20
Тема 12. Інструментарій соціологічного дослідження	22	6		4	2	10	22	0		0	2	20
Модульна контрольна робота	2	2		0	0	0	2	0		0	0	2
Разом за модуль	148	38		26	14	70	148	6		8	14	120
Разом	285	72		52	30	131	285	18		16	30	221

6.3. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Основні компоненти програми соціологічного дослідження, їх стисла характеристика.	2	1
2.	Схема розробки програми дослідження, основні етапи.	2	1
3.	Процедури та операції плану організації дослідження.	1	1
4.	Обстежувана сукупність: її обґрунтування, розрахунок та схема формування.	2	0
5.	Обробка інформації: загальна характеристика, функціональне призначення кожного з етапів.	2	1
6.	Методи аналізу первинної інформації: загальна характеристика, різновиди та специфіка їх використання.	1	1
7.	Типові помилки в розробці програми дослідження.	2	1
8.	Основні компоненти програми соціологічного дослідження, їх стисла характеристика.	2	1
9.	Які існують процедури для перевірки надійності шкал за критерієм "обґрунтованість"	1	0
10.	Поясніть специфіку побудови та використання шкали Терстоуна.	2	0
11.	Визначте особливості багатомірного шкалування з використанням шкали Осгуда.	2	1
12.	Розкрийте особливості використання й побудови шкали Лайкерта для здійснення багатомірного виміру в соціології.	2	1
13.	Розкрийте специфіку побудови, використання шкали Гуттмана для здійснення багатомірного виміру в соціології.	1	0
14.	Розкрийте на прикладі сутність методу парних порівнянь: специфіка використання, виміру та обробки інформації.	2	1
15.	Поясніть доречність використання процедур для перевірки надійності шкал за критерієм "правильність"?	2	0
16.	Розкрийте зміст процедур для перевірки надійності шкал за критерієм "стійкість"?	2	1
17.	Розкрийте на прикладі сутність методу парних порівнянь: специфіка використання, виміру та обробки інформації.	2	1
18.	Поясніть доречність використання процедур для перевірки надійності шкал за критерієм "правильність"?	1	0
19.	Розкрийте зміст процедур для перевірки надійності шкал за критерієм "стійкість"?	2	1
20.	Які основні види питань застосовують при складанні	2	0

	анкети?		
21.	Визначте для кожного типу питання його характеристики, мету застосування, наведіть приклад.	2	1
22.	Визначте основні етапи підготовки анкети.	1	0
23.	В чому полягає специфіка складання опитувальника – анкети.	2	0
24.	Визначте структуру анкети, її основні розділи.	2	0
25.	Яких правил проектування анкет необхідно дотримуватись?	2	0
26.	Які існують вимоги до визначення послідовності питань в анкеті?	1	1
27.	За якими показниками необхідно проводити пілотаж?	2	0
28.	Які існують типові помилки та зовнішні ознаки помилок, що допущені при конструюванні питань опитувальника?	2	1
29.	Визначте основні етапи підготовки анкети. Визначте структуру анкети, її основні розділи.	1	0
30.	В чому полягає специфіка складання опитувальника – анкети.	2	0
	Разом	52	16

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Функції та особливості всіх соціальних досліджень.	3	4
2.	Різновиди соціологічних досліджень, їх особливості.	2	4
3.	Особливості розвідувального, описового, аналітичного типів досліджень.	3	4
4.	Точкове, повторне, панельне дослідження.	3	4
5.	Необхідність визначення певної методології дослідження.	3	4
6.	Зв'язок між визначеною методологією та методикою дослідження.	3	4
7.	Компоненти методики дослідження.	3	4
8.	Анкетування–онлайн: можливості і обмеження.	3	4
9.	Проаналізуйте особливості анкетування: переваги та недоліки.	3	4
10.	Зберіть необхідну інформацію про вартість розміщення інформації у провідних газетах міста – для організації пресового опитування.	3	7
11.	Розробіть за обраною темою дослідження програму, кошторис, робочий план та інструментарій поштового опитування. Проведіть пілотажне опитування та виправте помилки, скорегуйте опитувальник з	3	7

	урахуванням рекомендацій.		
12.	Розробіть за обраною темою дослідження програму, кошторис, робочий план та інструментарій опитування через пресу. Проведіть пілотажне опитування та виправте помилки, скорегуйте опитувальник з урахуванням рекомендацій.	3	7
13.	Фундаментальні соціологічні дослідження як основа розвитку науки, основні напрямки.	3	4
14.	Роль й місце соціальних обстежень у житті суспільства.	3	4
15.	Приклади проведення монографічних досліджень у вітчизняній практиці соціологічних досліджень.	3	4
16.	Світова практика проведення панельних досліджень.	3	4
17.	Чи може спиратись дослідження будь-якого соціального явища одночасно на комплекс методологічних принципів?	3	4
18.	Яким чином пов'язані та співіснують методологія та теорії пізнання?	3	4
19.	Яку роль відіграють загальнонаукові методи?	3	4
20.	Завдяки чому визначається обґрунтованість проведеного дослідження?	3	4
21.	У яких випадках складається програма соціологічного дослідження?	3	4
22.	Які завдання належать до методологічного розділу програми соціологічного дослідження?	3	4
23.	Які завдання належать до методико-інструментального розділу програми соціологічного дослідження?	3	4
24.	Що таке пілотаж, та в яких випадках його проводять?	3	4
25.	Послідовність формулювання завдань для теоретико-прикладного та експериментального дослідження.	3	4
26.	Сутність процедур інтерпретації та операціоналізації основних понять дослідження. Поясніть їх зміст та наведіть приклад.	3	4
27.	Відобразіть схематично послідовність дій при уточненні основних понять.	3	4
28.	Проаналізуйте основні кроки процедури формулювання гіпотез.	3	4
29.	В чому полягає функціональне призначення плану дослідження та чим обґрунтовується необхідність його розробки?	3	4
30.	Які існують різновиди планів організації дослідження та в чому полягають їх відмінності?	3	4
31.	Формування ескізу методологічної частини програми дослідження.	3	4
32.	Розрахунок кількості анкетерів (інтерв'юерів).	3	8

33.	Розрахунок кодувальників відкритих питань.	3	8
34.	Визначення кількості операторів вводу інформації.	3	8
35.	Розрахунок загальної вартості дослідження.	3	16
36.	Складання організаційно–технічного плану дослідження.	3	16
37.	Формування ескізу методологічної частини програми дослідження.	3	4
38.	Поняття шкали (еталону) виміру у соціології. Вимірювальна процедура та вимоги до неї.	3	4
39.	В чому полягає необхідність проведення процедури перевірки шкали за критеріями: обґрунтованість, стійкість, правильність?	3	4
40.	Розкрийте на прикладі зміст основних операцій побудови еталону виміру.	3	4
41.	Типологія шкал у соціології: їх загальна характеристика.	3	4
42.	Загальна характеристика номінальних шкал. Статистичні критерії, що використовуються для номінальних шкал.	3	4
43.	Загальна характеристика порядкових шкал. Статистичні критерії, що використовуються для порядкових шкал.	3	4
44.	Загальна характеристика метричних шкал (інтервальні та пропорційних оцінок). Статистичні критерії, що використовуються для метричних шкал.	3	4
	Разом	131	221

6.5. Індивідуальні завдання

Передбачається, що кожен слухач курсу «Методологія соціологічних досліджень» повинен виконати на вибір такі індивідуальні завдання:

Завдання №1. Підготувати презентацію щодо програми соціологічного дослідження (використати зміст лекцій).

1. Висвітлити такі питання: - функції програми; - структура програми та її основні елементи; - етапи розробки. 2. Обов'язково подати визначення всіх структурних елементів та після кожного з них навести приклад. 3. Оформити презентацію (яскраво, виразно, доступно).

Завдання №2. Виконайте огляд літератури за визначеною проблемою.

Користуйтеся наступним алгоритмом дій:

1. Продемонструйте обізнаність з наявними знаннями за визначеною проблемою. Дослідити історію проблеми: Що зроблено іншими з цієї проблеми? Які аспекти вони вивчали? Які підходи застосовували? Які отримали результати? З якими труднощами зустрічалися?

2. Ідентифікуйте напрям наукового пошуку з досліджуваного питання, а також те, як саме нове дослідження пов'язане з попередніми.

3. Оцініть переваги попередніх досліджень та синтезуйте вже отримані результати наукового пошуку.

4. Підсумуйте зроблене – визначте як досліджувана проблема співвідноситься з великим обсягом взаємопов'язаних ідей.

5. Визначте свій вибір дослідницьких процедур на підставі набутого досвіду.

6. Обґрунтуйте власний підхід дослідження проблеми на підставі ґрунтового аналізу попередників.

Завдання №3. Розробити ескіз методологічної частини програми дослідження за власною обраною темою.

Хід роботи за обраною темою:

1. Визначити відповідність різновиду соціологічного дослідження обраній темі.

2. Проаналізувати складові частини програми, її функції в цілому.

3. Виділити об'єкт і предмет дослідження.

4. Проінтерпретувати основні поняття, здійснити логічний аналіз основних понять.

5. Здійснити попередній системний аналіз дослідження, визначити проблемну ситуацію, проблему.

6. Виділити і розробити програмні елементи методологічної частини програми (мета, завдання, гіпотези), виходячи з вибраної теми дослідження.

Завдання №4. Формулювання мети відповідно до типів дослідження.

1. Проаналізуйте різні приклади формулювання мети. Приклади формулювання мети відповідно до різних типів дослідження.

<i>Метою може бути:</i>	<i>Приклад формулювання мети дослідження</i>
одержання описової інформації, збір соціальної статистики	соціально-демографічна структура тих, що звільняються і влаштовуються на підприємство; відношення працюючих до запланованого нововведення; статистика порушень трудової дисципліни до і після спеціальних адміністративних заходів щодо зміцнення дисципліни;
розробка діагнозу	аналіз причин формування проблемної ситуації і розробка прогнозів її можливого розвитку; оцінка ефективності можливих варіантів управлінських впливів на проблемну ситуацію;
розробка практичних рекомендацій з управлінського впливу на ситуацію, яку досліджуємо	обґрунтування й оцінка управлінських рішень
формування пропозицій по створенню спеціалізованих функціональних підрозділів	розробка нормативних документів, які визначають права, обов'язки і зміст роботи цих підрозділів; контроль за постановкою роботи на початкових стадіях функціонування підрозділів.

2. До кожної запропонованої класифікації складіть власний приклад формулювання мети дослідження.

Завдання №5. Формулювання завдань теоретико-прикладного дослідження.

1. Проаналізуйте наведений приклад формулювання завдань.

Приклад послідовності програмних завдань для теоретико-прикладного дослідження.

1. Визначення суті пізнавальної проблеми на основі доступної інформації і її локалізації у конкретних соціальних об'єктах, у конкретних процесах, спільнотах.

2. Виявлення обставин, що сприяють виникненню проблеми і чинників, які детермінують досліджувані процеси, - розробка теоретичної концепції дослідження.

3. Конструювання методик дослідження, їх випробування (пілотаж) і наступний збір інформації на об'єкті (об'єктах) вивчення.

4. Детальний аналіз отриманих даних відповідно концепції дослідження і його гіпотез; визначення принципових шляхів рішення проблеми і можливих практичних додатків на конкретних об'єктах

2. До власно обраної теми дослідження самостійно складіть послідовність дослідження програмних завдань враховуючи *теоретико-прикладний* характер дослідження.

Завдання №6. Формулювання завдань для експериментального дослідження.

1. Проаналізуйте наведений приклад формулювання завдань.

Приклад послідовності програмних завдань для експериментального дослідження.

1. Аналіз літератури і консультації зі спеціалістами для виявлення типового способу вирішення практичної проблеми на даному об'єкті.

2. Збір фактичних даних про ситуацію на об'єкті з використанням вже апробованих або спеціально створених методик для визначення засобів застосування типового варіанта рішення проблеми до даного об'єкта.

3. Розробка варіантів рішення проблеми та їхньої перевірки шляхом обговорення з експертами і, зрештою – експериментально.

4. Аналіз результатів соціального експерименту, корекція запропонованих нововведень, оцінка досягнутого ефекту, план практичних дій на перспективу.

2. До власно обраної теми дослідження самостійно складіть послідовність дослідження програмних завдань враховуючи **експериментальний** характер дослідження.

Завдання №7. Формулювання завдань дослідження.

1. Проаналізуйте наведений приклад.

ПРИКЛАД

Проблемна ситуація полягає в тому, що плінність кадрів на підприємстві підвищилася в порівнянні з рівнем, що існував раніше і який вважали припустимим.

Проблема визначена як протиріччя між існуючою системою стабілізації кадрів і підвищенням ролі тих, хто звільняється з причин, які доступні управлінському регулюванню.

Мета – розробка пропозицій по оптимізації діяльності системи стабілізації кадрів підприємства.

Об'єкт дослідження – працівники підприємства, які звільняються по вищезгаданій групі причин.

Предмет дослідження – мотивація звільнень. Цей вибір заснований на припущенні, що мотив звільнення — це найчастіше реакція на недосконалу систему стабілізації кадрів, реакція свідомо негативна. Отже, аналіз мотивів звільнення покаже найбільш уразливі ланки системи, а це дозволить оперативно розробити практичні пропозиції, тобто забезпечити мету дослідження.

2. Визначте тип дослідження (розвідувальне описове, аналітичне) та його характер (теоретичне, теоретико-прикладне, експериментальне).

3. Сформулюйте до відповідного типу дослідження програмні завдання будь-якого типу: 1) опису; 2) пошуку причинно-наслідкових зв'язків; 3) оптимізації соціальних процесів; 4) прийняття рішень; 5) прогнозування соціальних процесів.

Завдання №8. Формулювання завдань дослідження.

1. Проаналізуйте наведений приклад.

ПРИКЛАД

Проблемна ситуація полягає в тому, що плінність кадрів на підприємстві підвищилася в порівнянні з рівнем, що існував раніше і який вважали припустимим.

Проблема визначена як протиріччя між існуючою системою стабілізації кадрів і підвищенням ролі тих, хто звільняється з причин, які доступні управлінському регулюванню.

Мета – розробка пропозицій по оптимізації діяльності системи стабілізації кадрів підприємства.

Об'єкт дослідження – працівники підприємства, які звільняються по вищезгаданій групі причин.

Предмет дослідження – мотивація звільнень. Цей вибір заснований на припущенні, що мотив звільнення — це найчастіше реакція на недосконалу систему стабілізації кадрів, реакція свідомо негативна. Отже, аналіз мотивів звільнення покаже найбільш уразливі ланки системи, а це дозволить оперативно розробити практичні пропозиції, тобто забезпечити мету дослідження.

2. Визначте характер дослідження (теоретичне, теоретико-прикладне, експериментальне).

3. Сформулюйте до відповідного типу дослідження гіпотези дослідження:

3.1. По відношенню до центральних завдань дослідження: а) основу; б) неоснову.

3.2. За методом логічної структури: а) основну; б) гіпотезу- слідство.

3.3. За змістом наукового припущення: а) описову; б) пояснювальну; в) прогнозу.

3.4. За рівнем аналізу об'єктів, що вивчаються: а) теоретичну; б) статистичну; в) емпіричну.

4. Наведіть основні процедури формулювання, обґрунтування і перевірки гіпотез. Розкрийте Ваше розуміння змісту цих процедур.

Завдання №9. Підготувати презентацію щодо основних етапів реалізації дослідження (використати зміст лекції).

1. Висвітлити такі питання: - загальна характеристика етапів; - особливості кожного з етапів реалізації дослідження.

2. Обов'язково подати приклад узагальненої структури організаційно-технічного плану дослідження, що відображає основні етапи реалізації та відсотковий розподіл загального часу проведення дослідження за ними.

3. Оформити презентацію (яскраво, виразно, доступно).

Завдання №10. Здійснити порівняльний аналіз різновидів планування: формулятивний, описовий (дескриптивний), аналітичний.

1. Охарактеризуйте специфіку формулятивного плану.

2. Охарактеризуйте специфіку описового (дескриптивного) плану.

3. Охарактеризуйте специфіку аналітичного плану.

4. Порівняйте вищезазначені різновиди планів та знайдіть відмінності.

5. Результати подайте у таблиці.

Завдання №11. Для наведеного прикладу дати якісно-кількісну характеристику генеральної сукупності, що підлягатиме вивченню в ході дослідження.

Для виконання цього завдання необхідно:

1. Визначити всі якісні ознаки, що характеризують генеральну сукупність відповідно до об'єкта й предмета дослідження.
2. Визначити (на ґрунті статистичних даних) кількісні характеристики генеральної сукупності згідно визначених якісних ознак.

Завдання №12. Підготувати презентацію щодо загальної характеристики методів обробки первинної інформації (використати зміст лекції) .

1. Висвітлити такі питання: загальна характеристика різновидів обробки (первинна, вторинна); особливості етапів обробки.
2. Навести приклади обробки первинної інформації.
3. Оформити презентацію (яскраво, виразно, доступно).

Завдання №13. Скласти таблицю-класифікатор різних видів питань за схемою:

Критерій класифікації питання	види питань	характеристика питань	мета застосування	приклади та зразки питань
1. за формою				

Скласти наступні види питань для анкети за темою дослідження "ВНЗ очима студентів"

відкрите	про особистість	питання - контакт	непряме
напівзакрите	про факти дії	питання-фільтр	пряме
закрите (альтернативне, неальтернативне)	про уяву респондента	основне та контрольне до нього	питання - таблиця

1. Розробіть за темою Вашого дослідження анкету, для цього виконайте наступне:

– Розробіть вступ до анкети: преамбулу, звернення та інструкцію до заповнення.

– Розробіть "паспортичку", яка підтверджує наявність у респондентів контрольованих ознак, необхідних до цього дослідження у відповідності з розробленою вибірковою сукупністю.

– Підготуйте основну частину анкети (за темою Вашого дослідження).

2. Підготуйте інструментарій та анкету для проведення дослідження за темою "Думка студентів про викладачів ВНЗ"

3. Підготуйтеся до проведення експертної оцінки анкети, визначте найбільш складні питання Вашої анкети, запишіть їх номери.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ, ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

В умовах використання формату онлайн-навчання (дистанційного навчання) із застосуванням мережі Google Meet названі засоби, методи та форми визначаються за домовленістю зі здобувачами і в залежності від

зручного виду взаємодії, застосовуються з допомогою існуючих функцій групових чатів та відеоконференцій.

Для ефективного засвоєння тематики є можливість демонстрації необхідних матеріалів на робочому столі комп'ютерного технічного засобу під час занять і семінарів. Зокрема, у разі потреби, під час онлайн-заняття можна надати доступ до свого екрану, щоб показати презентації або іншу тематичну інформацію на робочому столі.

Планування лекційних, практичних (семінарських) та лабораторних занять, модульних контрольних робіт, звітування за індивідуальну та іншу передбачену програмою роботу зі студентами, а також підсумкова перевірка знань у формі іспиту (заліку) здійснюється заздалегідь за допомогою прив'язки до Google-календаря. Синхронізація запланованих заходів виконується автоматично на всіх зручних для їх проведення пристроях.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Балановський Я.М. Соціологія: організація емпіричного дослідження. Умань: Візаві, 2019. 470 с.
2. Борисова Ю.В. Методологія та методи соціальних досліджень: навчальний посібник. Київ: ДЦССМ; 2003. 216 с.
3. Варга Н.І., Рюль В.О. Методичні рекомендації до написання курсових робіт з дисципліни «Методологія соціологічних досліджень» спеціальності 054 «Соціологія». Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2022. 40 с.
4. Варга Н.І., Рюль В.О. Методологія соціологічних досліджень: навчально-методичні рекомендації (для здобувачів вищої галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 054 «Соціологія»). [Ужгород. нац. ун-т; ф-т суп. наук; кафедра соціології та соціальної роботи). Ужгород, 2022. 44 с.
5. Гвоздецька Б., Рюль В., Варга Н. Соціологія: методичні матеріали до самостійної роботи: навчально-методичний посібник для напряму підготовки «054 Соціологія». Ужгород: УжНУ, 2021. 110 с.
6. Донченко В.С., Сидоров М.В. Теорія ймовірностей та математична статистика для соціальних наук. Київ: ВПЦ КНУ імені Тараса Шевченка, 2015. 400 с.
7. Мазурик О., Єрескова Т., Никифорова Н. Методологія та методи соціологічних досліджень. Донецьк: Східний видавничий дім, 2011. 232 с.
8. Літнарів Р.М. Побудова і дослідження математичної моделі за джерелами експериментальних даних методами регресійного аналізу: навчальний посібник, МЕНУ, Рівне, 2011. 140 с.
9. Методичні рекомендації до виконання наукових робіт (для студентів спеціальності 054 «Соціологія») / Упоряд.: А.М.Попович, О.С.Повідайчик, О.П.Бартош, К.Я.Новосад, О.В.Кацьора. Ужгород: УжНУ, 2022. 41 с.
- 10.Орос О.Б., Афанасьєв Д.М. Методичні рекомендації до проведення практичних занять та організації самостійної роботи студентів спеціальності 054 «Соціологія». Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. 22 с.

- 11.Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження. Київ: НАНУ, 2007. 320 с.
- 12.Підходи до класового аналізу / За ред. Е.О.Райта; переклад з англ. О.Симончук. Київ: Інститут соціології НАН України, 2019. 287 с.
- 13.Паніотто В., Харченко Н. Методи опитування: підручник. Київ: Києво-Могилянська академія, 2017. 342 с.
- 14.Паніотто В.І., Максименко В.С., Харченко Н.М. Статистичний аналіз соціологічних даних. Київ: Академія, 2004. 270 с.
- 15.Сучасні методики контент-аналізу: навчальний посібник / За заг. ред. Костенко Н., Батаєвої К., Іванова В. Київ: Кондор, 2018. 256 с.
- 16.Шевчук С.П. Організація та методика соціологічних досліджень: навчальний посібник. Миколаїв: ММІРЛ «Україна», Атол, 2010. 228 с.
- 17.Якісні дослідження в соціологічних практиках: навчальний посібник / За ред. Н.Костенко, Л.Скокової. Київ: Інститут соціології НАНУ, 2009. 400 с.
- 18.Ярмак О.В. Методи збору та аналізу соціологічної інформації. Київ: б.в., 2010. 133 с.

Допоміжна література

1. Паніотто В., Грушецький А. Чи ще не вмерло моделювання? Історія соціального моделювання в Україні та агентно-орієнтований підхід на прикладі прогнозування мовної ситуації в Україні. Сучасні методи збору і аналізу даних в соціології / За науковою ред. Є.І.Головахи і Т.Я.Любивої. Київ: Інститут соціології НАН України, 2013. 140 с.
2. Панченко Л.Ф. До питання використання кількісних методів у дослідженнях конфліктів. Вісник НТУ України “Київський політехнічний інститут”. Політологія. Соціологія. Право. 2018. No 3 (39). С.21–27
3. Панченко Л.Ф. Підготовка майбутніх соціологів до комп’ютерного аналізу демографічних процесів та структур. Information Technologies and Learning Tools. 2018. Vol.65(3). P.166–183
4. Gerring J. Social Science Methodology: A Unified Framework (Strategies for Social Inquiry). Cambridge: Cambridge University Press, 2012. 518 p.
5. Social Research Methods and Design. <http://www.youtube.com/playlist?list=PLirEzjzoHKvxaX8zZuFUSAi4jdukeexwx>
6. Sociology. Strategy Videos. URL: <http://www.youtube.com/playlist?list=PLYSuG-KZy7JAX8zBJxvvn2N55WpAN02v>